

**BỔ SUNG MỘT SỐ DẪN LIỆU VỀ SINH THÁI VÀ BẢO TỒN
LOÀI HOÀNG ĐÀN HỮU LIÊN (*CUPRESSUS TONKINENSIS* Silba)
TẠI KHU BẢO TỒN THIÊN NHIÊN HỮU LIÊN, TỈNH LẠNG SON**

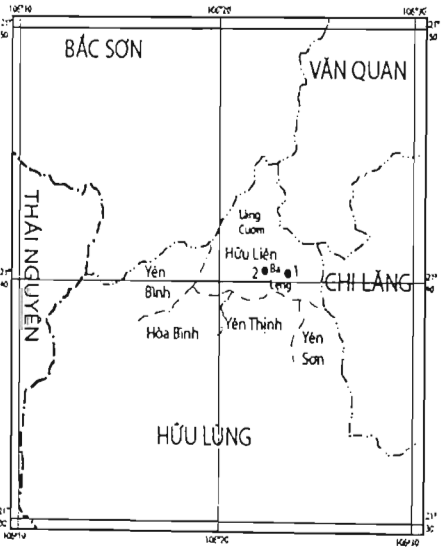
PHẠM VĂN THẾ, TRẦN HUY THÁI, NGUYỄN TIẾN HIỆP

Viện Sinh thái và Tài nguyên sinh vật

Hoàng đàn hữu liên (*Cupressus tonkinensis* Silba) mọc ở Khu BTTN Hữu Liên thuộc họ Hoàng đàn (Cupressaceae) là một trong 10 loài Thông ưu tiên cho hoạt động bảo tồn tại Việt Nam. Đây là loài thực vật mới được mô tả, đặc hữu hẹp và được xếp vào nhóm IA trong Nghị định số 32/2006/NĐ-CP. Tuy nhiên những thông tin về sinh thái, sinh học của loài cây đặc hữu hẹp này còn ít ỏi và có khi chưa thống nhất. Chúng ta vẫn chưa biết được loài này mọc trong các điều kiện tự nhiên nào, còn sót lại trong tự nhiên hay đã bị tuyệt chủng hoàn toàn. Mục đích nghiên cứu này của chúng tôi là thu thập thêm các dẫn liệu nhằm góp phần trả lời một số vấn đề chưa biết đầy đủ nêu ở trên như Hoàng đàn hữu liên mọc ở đâu (chân núi, sườn núi hay đỉnh núi), các loài thực vật mọc chung và hiện trạng trong tự nhiên. Những thông tin này sẽ góp phần xây dựng những biện pháp bảo tồn cụ thể.

I. PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

Khu vực nghiên cứu là núi đá vôi thuộc Khu BTTN Hữu Liên, xã Hữu Liên, huyện Hữu Lũng, tỉnh Lạng Sơn (xem hình 1). Đây là khu vực núi đá vôi thấp, có độ cao trung bình từ 300 đến 500m so với mặt biển, rừng tự nhiên đã và vẫn tiếp tục bị khai thác ngày càng trầm trọng.

Hình 1: Sơ đồ các điểm nghiên cứu

Chúng tôi đã tổ chức 2 đợt gồm 4 tuyến điều tra, nhằm vào những nơi trước đây Hoàng đàn hữu liên đã từng mọc cũng như nơi có thông tin từ người dân là loài này hiện vẫn đang tồn tại trong tự nhiên. Đợt 1 với sự tài trợ của Chương trình bảo tồn thực vật Việt Nam từ ngày 15 đến ngày 18/03/2009 gồm 2 tuyến (điểm 1): tuyến 1 quanh tọa độ 21°40'17''B; 106°23'07''Đ; độ cao khoảng 450m; tuyến 2 quanh tọa độ 21°40'20''B; 106°23'25''Đ, độ cao khoảng 450m; thuộc thôn Tân Lai, xã Hữu Liên và thu thập được 145 số hiệu có kí hiệu từ PVT 233 đến PVT 378. Đợt 2 được tổ chức từ ngày 15 đến ngày 18/06/2009 gồm 2 tuyến (điểm 2): tuyến 3 quanh tọa độ 21°40'32''B; 106°23'45''Đ, độ cao khoảng 400m; tuyến 4 quanh tọa độ 21°41'16''B; 106°23'40''Đ, độ cao khoảng 460m; thuộc thôn Ba Lặng, xã Hữu Liên và thu thập được 78 số hiệu có kí hiệu từ PVT 426 đến PVT 504. Các mẫu thực vật khô sau khi nghiên cứu được lưu trữ tại Phòng Tiêu bản thực vật (HN), Viện Sinh thái và Tài nguyên sinh vật. Tên khoa học được xác định theo một số chuyên khảo và được GS.TS. Phan Kế Lộc kiểm tra lần cuối cùng.

II. KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU VÀ THẢO LUẬN

Tổng số chúng tôi đã thu thập được 223 số hiệu mẫu vật khô. Sau khi định loại chúng tôi lên được danh lục các loài thực vật mọc chung với Hoàng đàn hữu liên nêu trong Trích yếu (Bảng

1) dưới đây. Một số mẫu do thiếu thông tin nên chưa xác định được tên khoa học, do đó không nêu ở đây.

Bảng 1

Trích yếu một số loài thực vật mọc chung với Hoàng đàn hữu liên

Họ	TT	Loài - Tên khoa học	Mẫu vật nghiên cứu	Dạng cây ¹
I. NGÀNH RĂNG (POLYPODIOPHYTA)				
Adiantaceae	1	<i>Adiantum</i> aff. <i>ginkgoides</i> C. Chr.	PVT 452	CO
Aspleniaceae	2	<i>Asplenium humbertii</i> Tardieu	PVT 251	CO
	3	<i>A. saxicola</i> Rosenst.	PVT 298	CO
	4	<i>A. unilaterale</i> Lam.	PVT 246	CO
Dennstaedtiaceae	5	<i>Microlepia speluncae</i> (L.) T. Moore	PVT 360	CO
	6	<i>Pteridium aquilinum</i> (L.) Kuhn	PVT 361	CO
Dryopteridaceae	7	<i>Cyrtomium caryotideum</i> (Wall.) C. Presl	PVT 300	CO
	8	<i>Tectaria brachiata</i> (Zoll. & Moritzi) Morton	PVT 264	CO
	9	<i>T. subpedata</i> (Harr.) Ching	PVT 259	CO
Polypodiaceae	10	<i>Colysis bonii</i> C. Chr. ex Ching	PVT 463	CO
	11	<i>C. dissimilata</i> (R. Bon).	PVT 245	CO
	12	<i>Microsorium punctatum</i> (L.) Copel.	PVT 346	CO
	13	<i>Pyrrosia lanceolata</i> (L.) Farwell	PVT 266	CO
Pteridaceae	14	<i>Doryopteris ludens</i> (Wall. ex Hook.) J. Sm.	PVT 441	CO
NGÀNH THÔNG (PINOPHYTA)				
Cupressaceae	15	<i>Cupressus tonkinensis</i> Silba	PVT 233	GO
NGÀNH NGỌC LAN (MAGNOLIOPHYTA) LỚP NGỌC LAN (MAGNOLIOPSIDA)				
Acanthaceae	16	<i>Phlogacanthus colaniae</i> Benoist	PVT 339	CO
	17	<i>Staurogyne chapaensis</i> Benoist	PVT 292	CO
Aceraceae	18	<i>Acer tonkinense</i> H. Lec.	PVT 336	GO
Anacardiaceae	19	<i>Pistacia cucphuongensis</i> Dai	PVT 348	BUI
	20	<i>P. weinmannifolia</i> Poiss. ex Franch.	PVT 273	BUI
Annonaceae	21	<i>Desmos chinensis</i> Lour.	PVT 474	BUI
	22	<i>D. cochinchinensis</i> Lour.	PVT 504	BUI
	23	<i>Fissistigma petelotii</i> Merrill	PVT 442	DL
	24	<i>Mitrephora thorelii</i> Pierre	PVT 448	DL
Apocynaceae	25	<i>Beaumontia pitardii</i> Tsiang	PVT 426	DL
	26	<i>Tabernaemontana bovina</i> Lour.	PVT 434	BUI
	27	<i>Wrightia macrocarpa</i> Pitard	PVT 444	BUI
Araliaceae	28	<i>Schefflera lociana</i> Grushv. & Skvorts.	PVT 344	BUI
Aristolochiaceae	29	<i>Aristolochia indica</i> Linn.	PVT 347	DL
Asclepiadaceae	30	<i>Dischidia acuminata</i> Costantin	PVT 270	DL
	31	<i>Hoya</i> aff. <i>macrophylla</i> Blume	PVT 331	DL
	32	<i>Secamone</i> aff. <i>elliptica</i> R. Br.	PVT 271	DL
Asteraceae	33	<i>Gynura crepidioides</i> Benth.	PVT 328	CO
	34	<i>Senecio scandens</i> Buch.-Ham. ex D. Don	PVT 265	CO

HỘI NGHỊ KHOA HỌC TOÀN QUỐC VỀ SINH THÁI VÀ TÀI NGUYÊN SINH VẬT LẦN THỨ BA

Balsaminaceae	35	<i>Impatiens verrucifer</i> Hook.f.	PVT 249, PVT 284, PVT 443	CO
Cardiopteridaceae	36	<i>Cardiopteris quinqueloba</i> Hassk.	PVT 432	DL
Combretaceae	37	<i>Aspidopterys oligoneura</i> Merrill	PVT 248	DL
Elaeagnaceae	38	<i>Elaeagnus conferta</i> Roxb.	PVT 371	BUI
	39	<i>E. delavayi</i> Lecomte	PVT 376	BUI
Erythralaceae	40	<i>Erythralum scandens</i> Blume	PVT 254	DL
Euphorbiaceae	41	<i>Antidesma ambiguum</i> Pax & K. Hoffm.	PVT 465	BUI
	42	<i>Breynia fruticosa</i> (Muell.-Arg.) Hook.f.	PVT 447	BUI
	43	<i>B. aff. diversifolia</i> Beille	PVT 456	BUI
	44	<i>Croton aff. argyratus</i> Blume	PVT 258, PVT 305	CO
	45	<i>C. caryocarpus</i> Croizat	PVT 275	CO
	46	<i>C. aff. potabilis</i> Croizat	PVT 487	BUI
	47	<i>Mallotus philippinensis</i> Muell.Arg.	PVT 315	BUI
	48	<i>M. yunnanensis</i> Pax & K.Hoffm.	PVT 329	BUI
	49	<i>Phyllanthus dongmoensis</i> N.N.Thin	PVT 375	BUI
	50	<i>Sapium rotundifolium</i> Hemsl.	PVT 354	GO
	51	<i>Sauropus racemosus</i> Beille	PVT 291	CO
Fabaceae- Mimosoideae	52	<i>Acacia pennata</i> Willd.	PVT 317	DL
	53	<i>Albizia kalkora</i> Prain	PVT 276	GO
Fabaceae- Caesalpinioideae	54	<i>Bauhinia oxysepala</i> Gagnepain	PVT 261	DL
	55	<i>B. wallichii</i> Macbride	PVT 262	DL
	56	<i>Gleditschia aff. australis</i> Hemsl. ex Forb. & Hemsl.	PVT 500	GO
Fabaceae- Papilionoideae	57	<i>Dalbergia rimosa</i> Roxb.	PVT 320	DL
	58	<i>Sophora tonkinensis</i> Gagnepain	PVT 351, PVT 453	BUI
Guttiferae	59	<i>Garcinia poilanei</i> Gagnep.	PVT 313	GO
Icacinaceae	60	<i>Iodes cirrhosa</i> Turcz.	PVT 367, PVT 467	DL
Illiciaceae	61	<i>Illicium difengpi</i> K.I.B. & K.I.M.	PVT 345	BUI
Juglandaceae	62	<i>Platycarya strobilacea</i> Sieb. & Zucc.	PVT 268, PVT 495	GO
Lauraceae	63	<i>Neolitsea merrilliana</i> C.K.Allen	PVT 373	BUI
Linaceae	64	<i>Tirpitzia sinensis</i> H.Hallier	PVT 278, PVT 498	BUI
Loranthaceae	65	<i>Taxillus aff. balansae</i> (Lecomte) Danser	PVT 454	CPS
	66	<i>Viscum ovalifolium</i> Wall.	PVT 323	CPS
Lythraceae	67	<i>Lagerstroemia aff. micrantha</i> Merrill	PVT 342	GO
Malvaceae	68	<i>Grewia aff. astropetala</i> Pierre	PVT 468	BUI
Melastomataceae	69	<i>Memecylon edule</i> Roxb.	PVT 306, PVT 445	BUI
Meliaceae	70	<i>Walsura bonii</i> Pellegrin	PVT 325	BUI

HỘI NGHỊ KHOA HỌC TOÀN QUỐC VỀ SINH THÁI VÀ TÀI NGUYÊN SINH VẬT LẦN THỨ BA

	71	<i>W. aff. cochinchinensis</i> Harms	PVT 458	BUI
	72	<i>W. aff. villosa</i> Kurz	PVT 352	BUI
Menispermaceae	73	<i>Cocculus laurifolius</i> DC.	PVT 353	BUI
	74	<i>Stephania rotunda</i> Lour.	PVT 469	DL
	75	<i>Tiliacora acuminata</i> Miers	PVT 362	DL
Moraceae	76	<i>Broussonetia papyrifera</i> Vent.	PVT 326, PVT 327	BUI
	77	<i>Maclura cochinchinensis</i> (Lour.) Corner	PVT 321	DL
	78	<i>Streblus tonkinensis</i> (Eberhardt & Dubard) Corner	PVT 234	BUI
Myrtaceae	79	<i>Cleistocalyx nervosum</i> (DC.) A.J.G.H. Kostermans	PVT 503	BUI
	80	<i>Decaspermum aff. parviflorum</i> (Lam.) A.J. Scott	PVT 446, PVT 476	BUI
	81	<i>Syzygium levinei</i> (Merrill) Merrill	PVT 368	BUI
Opiliaceae	82	<i>Meliantha suavis</i> Pierre	PVT 435	BUI
Pandaceae	83	<i>Microdesmis caseariaefolia</i> Planch. ex Hook.	PVT 311	BUI
Ranunculaceae	84	<i>Clematis uncinata</i> Champ. ex Benth.	PVT 366	DL
Rubiaceae	85	<i>Geophila repens</i> (L.) I.M. Johnston	PVT 472	CO
	86	<i>Hedyotis aff. crassifolia</i> A. DC.	PVT 497	CO
	87	<i>Ixora pavettaefolia</i> Craib	PVT 430	BUI
	88	<i>Mussaenda cambodiana</i> Pierre ex Pitard	PVT 314, PVT 449	DL
	89	<i>Ophiorhiza subrubescens</i> Drake	PVT 302	CO
	90	<i>Spiradiclis leptobotrya</i> Pitard	PVT 481	BUI
Rutaceae	91	<i>Glycosmis aff. lanceolata</i> Spreng. ex Teijsm. & Binn.	PVT 457	BUI
	92	<i>G. aff. nana</i> Tanaka	PVT 343	BUI
	93	<i>Zanthoxylum avicennae</i> DC.	PVT 364	BUI
Sapotaceae	94	<i>Sinosideroxylon wightianum</i> (Hook. & Arn.) Aubrev.	PVT 272	GO
Scrophulariaceae	95	<i>Brandisia discolor</i> Hance	PVT 356, PVT 450	DL
Sterculiaceae	96	<i>Pterospermum truncatolobatum</i> Gagnep.	PVT 260	GO
	97	<i>Sterculia cf. parviflora</i> Roxb.	PVT 286, PVT 428	GO
Tiliaceae	98	<i>Burretiodendron tonkinense</i> (Gagnep.) Kosterm.	PVT 301	GO
Ulmaceae	99	<i>Celtis philippinensis</i> Blanco	PVT 499	GO
	100	<i>Trema tomentosa</i> (Roxb.) Hara	PVT 365	GO
Urticaceae	101	<i>Laportea disepala</i> (Gagnep.) Chew	PVT 236	CO
	102	<i>Pilea langsonensis</i> Gagnep.	PVT 355	CO
Verbenaceae	103	<i>Callicarpa longifolia</i> Lam.	PVT 319	BUI
	104	<i>C. nudiflora</i> Hook. & Arn.	PVT 501	BUI

	105	<i>Gmelina aff. racemosa</i> (Lour.) Merrill	PVT 455	BUI
	106	<i>Vitex sumatrana</i> Miq.	PVT 433	BUI
NGÀNH NGỌC LAN (MAGNOLIOPHYTA) LỚP HÀNH (LILIOPSIDA)				
Araceae	107	<i>Aglaonema modestum</i> Schott ex Engl.	PVT 436	CO
	108	<i>A. siamense</i> Engl.	PVT 252	DL
	109	<i>A. modestum</i> Schott ex Engl.	PVT 436	CO
	110	<i>Rhaphidophora bonii</i> Engl. & Krause	PVT 235	DL
	111	<i>R. chevalieri</i> Gagnep.	PVT 439	DL
Arecaceae	112	<i>Didymosperma caudatum</i> H.Wendl. & Drude	PVT 502	CO
	113	<i>Guihaia grossefibrosa</i> J. Dransfield, S.K. Lee & F.N. Wei	PVT 370	CO
Commelinaceae	114	<i>Tradescantia zebrina</i> Hort. ex Loud.	PVT 470	CO
Convallariaceae	115	<i>Aspidistra wattii</i> (C.B. Clarke) Hook.f.	PVT 250	CO
	116	<i>Ophiopogon reptans</i> Hook.f.	PVT 479	CO
Cyperaceae	117	<i>Carex drymophila</i> Turcz.	PVT 290	CO
	118	<i>C. teinogyna</i> Boott	PVT 378	CO
	119	<i>Scleria ciliaris</i> Nees	PVT 293	CO
Dracaenaceae	120	<i>Dracaena cochinchinensis</i> (Lour.) J.J.Bos	PVT 279	BUI
Liliaceae	121	<i>Dianella nemorosa</i> Lam.	PVT 374	CO
Orchidaceae	122	<i>Cheirostylis yunnanensis</i> Rolfe	PVT 243	CO
	123	<i>Dendrobium lindleyi</i> Steud.	PVT 341	CPS
	124	<i>Vanilla annamica</i> Gagnep.	PVT 438	CPS
	125	<i>Paphiopedilum concolor</i> Pfitz.	PVT 492	CO
Smilacaceae	126	<i>Smilax aspericaulis</i> Wall.	PVT 322	DL

Ghi chú: viết tắt Dạng cây: GO- cây gỗ; BUI- cây bụi; CO- cỏ; DL- dây leo; CPS- sống bám trên cây.

Kết quả phân tích các dẫn liệu trong bảng 1 cho thấy: Đã ghi nhận được 126 loài thuộc 106 chi thuộc 58 họ thực vật của 3 ngành thực vật. Trong đó ngành Ngọc lan chiếm số lượng các taxon nhiều nhất với số loài chiếm 88,1%, số chi chiếm 89,8%, số họ chiếm 87,9% tổng số loài, chi, họ. Tiếp đến là ngành Ráng và ít nhất là ngành Thông với số loài chiếm 0,8%, số chi chiếm 0,9%, số họ chiếm 1,7% tổng số loài, chi, họ (bảng 2).

Bảng 2

Tỷ lệ các taxon của các ngành thực vật mộc chung với Hoàng đàn hữu liên

Ngành	Họ		Chi		Loài	
	Số lượng	Tỷ lệ %	Số lượng	Tỷ lệ %	Số lượng	Tỷ lệ %
Ráng	6	10,3	10	9,3	14	11,1
Thông	1	1,7	1	0,9	1	0,8
Ngọc lan	51	87,9	96	89,8	111	88,1
Tổng cộng	58	100	107	100	126	100

Phần lớn các loài mọc chung với Hoàng đàn hữu liên là cây bụi với số lượng lớn nhất, chiếm 34,1%, tiếp đến là các loài cỏ chiếm 31,7%, dây leo chiếm 19,9%, cây gỗ chiếm 11,1%, và có số lượng ít nhất là các loài phụ sinh chiếm 3,2% tổng số các loài thu thập được (bảng 3).

Bảng 3

Tỷ lệ % dạng cây của các loài mọc chung với Hoàng đàn hữu liên

Dạng cây	GO	BUI	CO	DL	CPS	Tổng
Số lượng	14	43	40	25	4	126
Tỷ lệ %	11,1	34,1	31,7	19,9	3,2	100

Từ bảng 1, chúng tôi đã tổng kết được 39 loài phổ biến nhất mọc chung với Hoàng đàn hữu liên (bảng 4), trong đó cây gỗ có 9 loài, cây bụi có 10 loài, cỏ có 10 loài, dây leo có 7 loài và sống bám trên cây có 3 loài.

Bảng 4

Một số loài chủ yếu mọc chung với Hoàng đàn hữu liên

TT	Loài	TT	Loài
	Một số loài cây gỗ		
1	<i>Acer tonkinense</i> H. Lec.	21	<i>Asplenium humbertii</i> Tardieu
2	<i>Albizia kalkora</i> Prain	22	<i>Carex drymophila</i> Turcz.
3	<i>Burretiodendron tonkinense</i> (Gagnep.) Kosterm.	23	<i>Didymosperma caudatum</i> H.Wendl. & Drude
4	<i>Garcinia poilanei</i> Gagnep.	24	<i>Impatiens verrucifer</i> Hook.f.
5	<i>Platycarya strobilifera</i> Sieb. & Zucc.	25	<i>Ophiopogon reptans</i> Hook.f.
6	<i>Pterospermum truncatolobatum</i> Gagnep.	26	<i>Pilea langsonensis</i> Gagnep.
7	<i>Sapium rotundifolium</i> Hemsl.	27	<i>Sauropus racemosus</i> Beille
8	<i>Sinosideroxylon wightianum</i> (Hook. & Arn.) Aubrev.	28	<i>Staurogyne chapaensis</i> Benoist
9	<i>Trema tomentosa</i> (Roxb.) Hara	29	<i>Tectaria brachiata</i> (Zoll. & Moritz) Morton
	Một số loài cây bụi		Một số loài dây leo
10	<i>Breynia fruticosa</i> (Muell.-Arg.) Hook.f.	30	<i>Aristolochia indica</i> Linn.
11	<i>Dracaena cochinchinensis</i> (Lour.) J.J.Bos	31	<i>Clematis uncinata</i> Champ. ex Benth.
12	<i>Illicium difengpi</i> K.I.B. & K.I.M.	32	<i>Dalbergia rimosa</i> Roxb.
13	<i>Memecylon edule</i> Roxb.	33	<i>Dischidia acuminata</i> Costantin
14	<i>Pistacia cucphuongensis</i> Dai	34	<i>Erythralum scandens</i> Blume
15	<i>Sophora tonkinense</i> Gagnepain	35	<i>Smilax aspericaulis</i> Wall.
16	<i>Streblus tonkinensis</i> (Eberhardt & Dubard) Corner	36	<i>Stephania rotunda</i> Lour.
17	<i>Syzygium levinei</i> (Merrill) Merrill		Một số loài sống bám trên cây
18	<i>Wrightia macrocarpa</i> Pitard	37	<i>Dendrobium lindleyi</i> Steud.
19	<i>Zanthoxylum avicennae</i> DC.	38	<i>Vanilla annamica</i> Gagnep.
	Một số loài cỏ	39	<i>Viscum ovalifolium</i> Wall.
20	<i>Aspidistra wattii</i> (C.B. Clarke) Hook.f.		

Trên các tuyến điều tra chúng tôi đã phát hiện thấy 4 cây Hoàng đàn hữu liên còn sót lại trong tự nhiên, trong số đó có 1 cây đang có nón cái. Các cây này phân bố ở những vách đá cheo leo, nghèo chất dinh dưỡng, có chiều cao trung bình từ 1 đến 2m, 3 cây phát triển bình thường, 1 cây phát triển kém. Ngoài ra còn phát hiện thêm 3 cây khác có độ tuổi tương tự như các cây trên vừa bị lửa rừng đốt chết (bảng 5). Như vậy, thực sự vẫn còn Hoàng đàn hữu liên mọc tự nhiên nhưng thường chỉ là cây sót lại, nhỏ, không đáng để khai thác. Không thấy cây mẹ hay cây con mới tái sinh. Chúng luôn luôn bị đe dọa bởi lửa rừng, mức độ cực kì nguy cấp.

Bảng 5

Các cây Hoàng đàn hữu liên mọc ngoài tự nhiên

TT	Vị trí	Chiều cao	Tình trạng
Cây số 1	Tuyến 1; tọa độ 21°40'17''B; 106°23'07''Đ	1,5m	Bình thường; đang có nón cái
Cây số 2	Tuyến 2; tọa độ 21°40'20''B; 106°23'25''Đ	1m	Bình thường
Cây số 3	Tuyến 4; tọa độ 21°41'16''B; 106°23'40''Đ	1m	Kém
Cây số 4	Tuyến 4; tọa độ 21°41'16''B; 106°23'40''Đ	1m	Bình thường
Cây số 5	Tuyến 3; tọa độ 21°40'32''B; 106°23'45''Đ	1m	Vừa bị đốt chết
Cây số 6	Tuyến 4; tọa độ 21°41'16''B; 106°23'40''Đ	2m	Vừa bị đốt chết
Cây số 7	Tuyến 4; tọa độ 21°41'16''B; 106°23'40''Đ	2m	Vừa bị đốt chết

Dựa vào các dấu hồ đào rỗng Hoàng đàn hữu liên và các cây hiện đang tồn tại ngoài tự nhiên chúng tôi có thể kết luận rằng loài này trước đây đã từng và hiện nay mọc chủ yếu ở sườn núi gần đỉnh, ít khi ở dọc của các đồng núi đá vôi (bảng 6). Nơi có độ cao trung bình từ 400 đến 500m. Không thấy dấu vết cho thấy loài này đã từng phân bố ở sườn thấp hoặc các thung lũng.

Bảng 6

Các hồ đào rỗng Hoàng đàn hữu liên

Tuyến số	Số lượng (hố)	Vị trí
Tuyến 1	14	Gần đường đỉnh và đường đỉnh
Tuyến 2	11	Gần đường đỉnh và đường đỉnh
Tuyến 3	9	Gần đường đỉnh và đường đỉnh
Tuyến 4	10	Gần đường đỉnh và đường đỉnh

III. KẾT LUẬN

Ở KBTTN Hữu Liên vẫn còn sót lại Hoàng đàn hữu liên mọc tự nhiên nhưng đều là các cây rất nhỏ; 4 cây, có chiều cao trung bình từ 1 đến 2m, sinh trưởng bình thường trong đó có một cây đang mang nón cái; ngoài ra còn gặp 3 cây nhỏ khác vừa bị lửa rừng đốt chết. Nhìn chung nguy cơ bị đe dọa tuyệt chủng ở mức độ cực kì nguy cấp mà nguyên nhân chủ yếu là lửa rừng. Hoàng đàn hữu liên trước đây đã từng và hiện nay còn mọc chủ yếu tại phần sườn gần đỉnh và đường đỉnh núi đá vôi, nơi có độ cao trung bình từ 400 đến 500m. Đã ghi nhận được 126 loài, thuộc 106 chi và 58 họ của 3 ngành Thực vật bậc cao có mạch mọc trong các quần xã Hoàng đàn hữu liên. Một số loài mọc chung phổ biến nhất là *Burretiodendron tonkinense*, *Acer tonkinense*, *Sapium rotundifolium*, *Pterospermum truncatolobatum*, *Pistacia cucphuongensis*, *Wrightia macrocarpa*, *Sophora tonkinense*, *Memecylon edule*, *Streblus tonkinensis*, *Dracaena cochinchinensis*, *Asplenium humberitii*, *Impatiens verrucifer*, *Pilea langsonensis*, *Ophiopogon reptans*, *Aristolochia indica*, *Dischidia acuminata*, *Dendrobium lindleyi* và *Vanilla annamica*.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Nguyễn Tiến Hiệp, Phan Kế Lộc, Nguyễn Đức Tố Lưu, Philip Lan Thomas, Aljos Farjon, Leonid Averyanov, Jacinto Regalado Jr., 2004: Thông Việt Nam: Nghiên cứu hiện trạng và bảo tồn 2004: 55-56. Fauna & Flora International, Chương trình Việt Nam, Hà Nội.
2. Phạm Hoàng Hộ, 1999: Cây cỏ Việt Nam: tập 1; tập 2; tập 3. NXB. Trẻ.
3. http://www.kieulam.org.vn/Desktop.aspx/News/Danh-muc-dong-thuc-vat-thuc-vat-rung-nguy-cap-quy-hiem/Danh_muc_thuc_vat_rung_dong_vat_rung_nguy_cap_quy_hiem/; ngày 29 tháng 06 năm 2009

SOME ADDITIONAL DATA ON THE ECOLOGY AND CONSERVATION STATUS OF *CUPRESSUS TONKINENSIS* Silba IN HUU LIEN NATURAL RESERVE, HUU LUNG DISTRICT, LANG SON PROVINCE

PHAM VAN THE, TRAN HUY THAI,
NGUYEN TIEN HIEP

SUMMARY

Four trees of *Cupressus tonkinensis* had been recorded living in the wild, one of them bearing seed cones. All of them are from 1 to 2m high. In addition, there are three trees had just died by forest fire made by local people. *Cupressus tonkinensis* only grows on slopes near top and top of limestone mountain at the elevation 400-500m a.s.l. Based on the study of 223 numbers of herbarium specimens collected by us in Huu Lien NR 126 species of higher plants, 106 genera and 60 families had been recorded in *Cupressus tonkinensis* communities. Among them main species are *Burretiodendron tonkinense*, *Acer tonkinense*, *Sapium rotundifolium*, *Pterospermum truncatolobatum*, *Pistacia cucphuongensis*, *Wrightia macrocarpa*, *Sophora tonkinense*, *Memecylon edule*, *Streblus tonkinensis*, *Dracaena cochinchinensis*, *Asplenium humbertii*, *Impatiens verrucifer*, *Pilea langsonensis*, *Ophiopogon reptans*, *Aristolochia indica*, *Dischidia acuminata*, *Dendrobium lindleyi*, and *Vanilla annamica*.